

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«Витинанка»

2 роки навчання

(І. Д. Бровко, А. В. Корнієнко)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Витинанки (від українського слова «витинати», тобто «вирізувати», «вивертати») – це вид давньослов'янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва. Серед різноманітних видів народного мистецтва України витинанки займають особливе місце. У витинанці закладена надзвичайна сила декору та образу, які не тільки передавалися із покоління в покоління але й постійно вдосконалювалися, доповнювалися і продовжують розвиватися та набувати нових форм та зображень. У наш час вони набули нового змісту – виставкових творів, також використовуються в оздобленні сучасних інтер'єрів, поліграфічної продукції, в театральному мистецтві.

Витинання – це досить рідкісний, але дуже цікавий та захоплюючий вид народної творчості, який дає змогу прилучити дітей до джерел багатючих традицій та надбання національної культури.

Навчальна програма «Витинанка» реалізується в гуртках художньо-естетичного напрямку позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів та спрямована на вихованців молодшого і середнього шкільного віку.

Мета програми: формування національно свідомої, творчої особистості засобами народного мистецтва, яке впливаючи на світ емоцій, розкриває дитині чарівний світ мистецтва, залучає до національних традицій, історії, вчить мудрості, любові до Батьківщини.

Основні завдання:

- ознайомити вихованців з українськими народними ремеслами та залучити їх до мистецтва витинанки;
- навчити прийомам витинанки і різноманітним видам витинанок;
- сприяти розвитку творчих здібностей та естетичному баченню краси навколишнього світу, умінню передавати його в своїх роботах;
- виховати любов до народного мистецтва та національної культури;
- розвивати художній смак, творчу уяву, фантазію, працелюбство, наполегливість у досягненні мети, відповідальність за результат своєї діяльності;
- сприяти творчій самореалізації особистості.

Навчальна програма «Витинанка» передбачає 2 роки навчання:

1-й рік (початковий рівень) – 144 години на рік, 4 год. на тиждень;

2-й рік (основний рівень) – 216 години на рік, 6 год. на тиждень.

Зміст програми першого року навчання передбачає формування у вихованців інтересу до декоративно-ужиткового мистецтва взагалі і до витинанки зокрема, знайомство з різноманітними видами витинанок,

прийомами та техніками витинанки, розвиток у вихованців творчих задатків і здібностей.

Зміст програми другого року навчання спрямовує гуртківців на більш глибоке оволодіння мистецтвом витинання, передбачає удосконалення набутих раніше навичок та прийомів роботи, творчу самореалізацію.

Форми і методи навчання. Навчання проводиться за фронтально-індивідуальною формою. Використовуються такі методи навчання: бесіди, розповіді, лекції, практичні індивідуальні та колективні вправи, екскурсії на виставки, в музеї, зустрічі з народними майстрами.

Методи контролю за отриманими результатами. Контроль результату знань та вмінь вихованців відбувається шляхом участі вихованців у різноманітних виставках, конкурсах, вікторинах тощо. Наприкінці кожного заняття проводиться коротке опитування, демонстрація дитячих виробів, їх аналіз.

Навчальна програма є орієнтовною. Керівник гуртка може вносити зміни й доповнення у зміст програми та розподіл годин за темами, урахуваючи інтереси гуртківців, стан матеріально-технічної бази закладу.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	усього	теоретичних	практичних
Вступ	2	2	-
Розділ 1. Основи витинанкарства	32	4	28
1.1. Основні техніки та способи виготовлення витинанок	12	2	10
1.2. Види витинанок. Особливості виклеювання.	20	2	18
Розділ 2. Основи композиції в мистецтві витинанки	40	4	36
2.1. Побудова композиції	20	2	18
2.2. Особливості кольорового рішення витинанок	20	2	18
Розділ 3. Основи стилізації	68	7	61
3.1. Стилзація у декоративному мистецтві	4	1	3
3.2. Стилзація рослинного світу	12	1	11
3.3. Стилзація пластичних форм з тваринного світу	18	2	16
3.4. Декоративна переробка пейзажних мотивів	14	1	13
3.5. Декоративне трактування образу людини	20	2	18
Підсумок	2	-	2

Разом:	144	17	127
--------	-----	----	-----

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Знайомство з декоративно-ужитковим мистецтвом України. Витинанка як один з видів декоративно-ужиткового мистецтва. Вступна бесіда з показом репродукцій робіт майстрів – витинанкарів та найкращих композицій вихованців гуртка. інструменти та матеріали. Організаційні питання. Техніка безпеки та правила роботи з інструментами та обладнанням для витинання.

Розділ 1. Основи витинанкарства (32 год.)

1.1. Основні техніки та способи виготовлення витинанок (12 год.)

Теоретична частина. Властивості паперу та основні прийоми роботи з ним. Техніки та способи витинання, правила складання витинанок. Демонстрація різноманітних взірців і прикладів елементів витинанок, готових композицій з них.

Практична частина. Складання паперу по прямій, по діагоналі, вдвоє, вчетверо, увосьмеро. Виготовлення витинанок із квадратного аркушу паперу (серветки, зірочки, орнаменти тощо), зі стрічки (гірлянди зі сніговичками, ялинками тощо).

1.2. Види витинанок. Особливості виклеювання (20 год.)

Теоретична частина. Види витинанок. Особливості виклеювання суцільних витинанок.

Практична частина. Виготовлення простих предметно-декоративних (будинки, закладка, візерунок тощо), силуетних (птахи, риби, тварини) та сюжетно-тематичних (казки, пейзажі тощо) витинанок за зразком.

Розділ 2. Основи композиції в мистецтві витинанки (40 год.)

2.1. Побудова композиції (20 год.)

Теоретична частина. Композиції, їх різновиди, особливості побудови та техніка виготовлення. Особливості побудови квадратних, прямокутних, круглих форм витинанок.

Практична частина. Виготовлення композицій: «Рушничок» (прямокутна форма), «Віночок» (кругла форма), «Хустка для мами» (квадратна форма).

2.2. Особливості кольорового рішення витинанок (20 год.)

Теоретична частина. Особливості кольорового рішення у декоративному мистецтві, зокрема у мистецтві витинанки. Витинанки багатоколірні, двоколірні, триколірні. Технологія виготовлення багатошарових елементів витинанок.

Практична частина. Виготовлення багатоколірних витинанки: червоного, помаранчевого, жовто-зеленого кольорів (композиція «Букет для мами»). Виготовлення витинанок з двоколіровими комбінаціями: червоний –

чорний, червоний – синій (композиція «Рушничок»). Виготовлення триколірних витинанок у поєднанні червоного і чорно-коричневого кольорів. Виготовлення багатошарових витинанок.

Розділ 3. Основи стилізації (68 год.)

3.1. Стилiзацiя у декоративному мистецтвi (4 год.)

Теоретична частина. Поняття «стилізація». Відмінності між стилізованою формою та його природним аналогом. Характер стилізації. Приклади стилізації у декоративному мистецтві. Показ репродукцій з робіт майстрів.

Практична частина. Виконання композиції «Моя фантазія».

3.2. Стилiзацiя рослинного свiту (12 год.)

Теоретична частина. Стилiзацiя у технiцi витинанок рослинного свiту.

Практична частина. Декоративна переробка пластичних форм рослинного свiту: квітки (соняшники, маки, лілея, гвоздичка, волошка, цибулька), ягідки (різновиди полуниці, грона калини), листя. Авторська стилізація обраної квітки за бажанням.

3.3. Стилiзацiя пластичних форм з тваринного свiту (18 год.)

Теоретична частина. Аналіз робіт – взірців майстрів з витинанки, щодо декоративної переробки пластичних форм представників тваринного свiту. Особливості стилізації представників тваринного свiту.

Практична частина.: Виконання композиції «Комахи» (витинання комах: метелик, дзига, бджілка); «Птахи» (витинання пташок різними способами: голуб, півник, павич); «Тварини» (витинання тварин: котик, лисичка, коник).

3.4. Декоративна переробка пейзажних мотивів (14 год.)

Теоретична частина. Поняття пейзажу. Прийоми стилізації у витинанці пейзажних мотивів.

Практична частина. Виконання пейзажних мотивів: гілочки, дерева.

3.5. Декоративне трактування образу людини (20 год.)

Теоретична частина. Способи стилізації образу людини. Показ репродукцій. Техніка витинання фігурок людей у національному вбранні.

Практична частина. Витинання силуетів фігур людей: чоловічої, жіночої, дитячої. Витинання фігурок людей у національному вбранні.

Підсумкове заняття (2 год.)

Практична частина. Підготовка робіт до виставки індивідуальних досягнень.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- види декоративно-ужиткового мистецтва;
- правила складання витинанок;
- властивості паперу та основні прийоми роботи з ним;
- різновиди традиційних українських витинанок;

- основні технічні прийоми;
- види орнаментів;
- процес та послідовність наклеювання елементів орнаменту.

Вихованці мають вміти:

- витинати різноманітні елементи;
- володіти різними техніками та прийомами витинання;
- складати композиції з витинанок;
- підбирати кольори для композиції з витинанок, поєднувати елементи витинанок.

Вихованці мають набути досвід:

- практичної роботи з різними видами матеріалів та інструментами, які застосовуються при виготовленні витинанки;
- самостійно виготовляти прості витинанки, оформляти роботу.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	усього	теоретичних	практичних
Вступ	3	3	-
Розділ 1. Витинанки регіонів України та за її межами	30	4	26
1.1. Традиції та особливості витинанок регіонів України	15	2	13
1.2. Витинанки країн світу	15	2	13
Розділ 2. Петриківська витинанка – традиції та сучасність	75	8	67
2.1. Техніка виготовлення основних елементів Петриківської витинанки	4	1	3
2.2. Різновиди квіток та пуп'янків	12	1	11
2.3. Різновиди листя	12	1	11
2.4. Різновиди плодів та ягід	12	1	11
2.5. Виготовлення панно	35	4	31
Розділ 3. Композиції для святкових витинанок	48	4	44
3.1. Різдвяні композиції	24	2	22
3.2. Весняні композиції	24	2	22
Розділ 5. Сюжетні рушникові композиції, декоративні панно	57	8	49
5.1. Особливості компонування багатофігурних декоративних композицій у техніці витинання	9	2	7

5.2. Складання та оздоблення сюжетних рушникових композицій, народних картинок та декоративних панно	48	6	42
Підсумок	3	1	2
Разом:	216	28	188

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з планом роботи на рік. Організаційні питання. Інструктаж з техніки безпеки. Види декоративно-ужиткового мистецтва з паперу. Витинанка, як один з видів декоративно-ужиткового мистецтва.

Розділ 1. Витинанки регіонів України та за її межами (30 год.)

1.1. Традиції та особливості витинанок регіонів України (15 год.)

Теоретична частина. Традиції та особливості витинанок регіонів України. Спорідненість витинанок з такими видами народного мистецтва як вишивка та декоративний розпис. Орнаментальні композиції. Види орнаменту та мова символів найдревніших орнаментів. Варіанти мотиву рослинного орнаменту «Древо життя».

Практична частина. Виготовлення витинанок Прикарпаття. Виготовлення витинанок свого регіону. Виготовлення композиції «Древо життя».

1.2. Витинанки країн світу (15 год.)

Теоретична частина. Витинанки країн світу, їх особливості. Витинанки Китаю, В'єтнаму, Польщі.

Практична частина. Виготовлення копій витинанок видатних майстрів світу.

Розділ 2. Петриківська витинанка – традиції та сучасність (75 год.)

2.1. Техніка виготовлення основних елементів Петриківської витинанки (4 год.)

Теоретична частина. Петриківські композиції та їх особливості. Ознайомлення з різноманітними техніками виготовлення основних елементів Петриківської витинанки і складання декоративних композицій з них. Поняття ескізу, правила його виконання.

Практична частина. Складання паперу для виготовлення основних елементів Петриківської витинанки. Розробка ескізу для виконання трикутних, чотирикутних, прямокутних, круглих композицій.

2.2. Різновиди квіток та пуп'янків (12 год.)

Теоретична частина. Технологія складання і вирізування квіток та пуп'янків. Різновиди квітів та їх особливості. Поняття стилізації.

Практична частина. Виготовлення квіток: «соняшники», «маки», «барвінок», «цибульки», «лілії», «кучерявки», «волошки», «гвоздики», «павучки». Виготовлення листівки «Квіткова композиція».

2.3. Різновиди листя (12 год.)

Теоретична частина. Різновиди листя у Петриківській витинанці. Особливості техніки виготовлення листя з гладким та зубчастим контурами.

Практична частина. Витинання простого листя з гладким контуром, зубчастим контуром, складного фігурного листя: листя калини, каштану, клена. Композиція «Дерево на вітру».

2.4. Різновиди плодів та ягід (12 год.)

Теоретична частина. Види плодів та ягід, що використовуються у Петриківській витинанці. Особливості технології виготовлення.

Практична частина. Витинання плодів: «яблучка», «маківки», «горішка» «вишеньки», «калина», «виноград», «полуниця», «колоски пшениці» тощо. Виготовлення композиції «Літо».

2.5. Виготовлення панно (35 год.)

Теоретична частина. Поняття композиції, панно. Закони складання композицій. Площа композиції, кольорове вирішення, співвідношення елементів один до одного, симетрія.

Практична частина. Виготовлення панно «Петриківська витинанка» трикутної, чотирикутної, прямокутної, круглої форми.

Розділ 3. Композиції для святкових витинанок (48 год.)

3.1. Різдвяні композиції (24 год.)

Теоретична частина. Порівняння народних традицій і обрядів святкування Різдва Христового у різних регіонах України.

Практична частина. Виготовлення витинанок до різдвяних свят. Паперові прикраси на різдвяну ялинку: ланцюжки, зірочки, сніжинки (п'ятикутні, шестикутні, восьмикутні), янголятка. Складання різдвяних композицій з витинанок.

3.2. Весняні композиції (24 год.)

Теоретична частина. Свята весняного періоду. Символи Великодня. Демонстрація ілюстративного матеріалу різноманітних святкових композицій до свят: вітальні листівки до 8-го Березня, витинанки на Великдень.

Практична частина. Розробка та виготовлення проектів вітальних листівок до 8 – го Березня. Виготовлення листівки «Великдень».

Розділ 4. Сюжетні рушникові композиції, декоративні панно (57 год.)

4.1. Особливості компонування багатофігурних декоративних композицій у техніці витинання (9 год.)

Теоретична частина. Особливості компонування багатофігурних декоративних композицій у мистецтві витинання.

Практична частина. Виготовлення основних елементів: головних персонажів (образи людей, тварин, птахів, комах та різноманітних рослинних мотивів) до сюжетних композицій.

4.2. Складання та оздоблення сюжетних рушникових композицій, декоративних панно (48 год.)

Теоретична частина. Правила складання композиції та традиції оздоблення з демонстрацією найкращих взірців робіт вихованців і майстрів-витинанкарів. Поняття про симетричну композицію і ритму в орнаментальній композиції.

Практична частина. Складання і виклейка сюжетних рушникових композицій, народних картинок, декоративних панно на теми народних пісень «При дорозі кущ калини», «Піду в садочок», «Ой, під вишнею»; казок: «Івасик - Телесик», «Котигорошок»; легенд: «Козак Мамай», «Про калину».

Підсумок (3 год.)

Теоретична частина. Підсумки роботи за навчальний рік.

Практична частина. Вікторина «Українське народне мистецтво». Оформлення і підготовка дитячих робіт до виставки, виставка дитячих робіт. Майстер – клас вихованців для учнів шкіл району.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- історію мистецтва витинанки;
- різновиди традиційних витинанок;
- різновиди композицій та види орнаментів;
- символічне значення основних елементів;
- особливості витинанки регіонів України та країн світу.

Вихованці мають вміти:

- витинати різноманітні елементи;
- розробляти композиції для святкових сюжетів та витинати їх;
- володіти різними техніками та прийомами витинання;
- складати композиції з витинанок;
- створювати свої самобутні творчі роботи.

Вихованці мають набути досвід:

- виконання практичної роботи різними видами матеріалів та інструментами, які застосовуються при виготовленні витинанки;
- самостійно використовувати набуті знання та вміння при виконанні творчих робіт.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Основне обладнання	Кількість
Матеріали	
Клей ПВА	15 фл.
Кольоровий папір	30 наб.

Папір для креслення різних форматів	100 шт.
Прості олівці	15 шт.
Крейда	1 кор.
Кольоровий картон А – 2, а- 3, А- 4.	15 наб.
Папір для малювання	15 наб.
Калька, папір тонкий формату А – 3, А – 4.	100 шт.
Інструменти та приладдя	
Ножиці побутові	15 шт.
Ножиці манікюрні	15 шт.
Лінійка	15 шт.
Пензлі різних розмірів з натуральних матеріалів, бажано, поні	15 наб.
Посуд для клею	15 шт.
Посуд для води	15 шт.
Серветки поліетилену	15 уп.
Обладнання	
Дошка учнівська	1 шт.
Столи учнівські	15 к-тів

ЛІТЕРАТУРА

2. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 272 с.
3. Білоус Х. Вертепна зірка. Витинанки авторки в оформленні О. Плешка / Х. Білоус. Київ : Веселка, 1992. – 24 с.
4. Вербицька З. В., Калашник Н. М. Витинанки. Уроки і заняття гуртка / З. В. Вербицька, Н. М. Калашник. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 112 с.
5. Мельник В. М., Ткач С. К. Витинанка на уроках образотворчого мистецтва / В. М. Мельник, С. К.Ткач. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. - 48 с.
6. Мельник В. Альбом витинанок. Пори року. Весна : Посібн. для учнів молодших і середніх класів / В. Мельник. Навчальна книга – Богдан, 2009. – 64 с.
7. Мелосская Б. Искусство вырезания из бумаги. Картины. Открытки, дизайнерские украшения / Б. Мелосская. – Х. : Аргумент принт, 2013. – 256 с.